

En messingspand med frugtvin.

Omkring 250 e. kr. blev en kvinde begravet i det vestlige Vendsyssel med et drikkeudstyr bestående af en 22 cm. høj æggebægerformet messingspand og et fint grønt glasbæger. I bunden af spanden lå en indtørret sort substans mellem hundredvis af små tusindben som efter gravlæggelsen er udklækket i spandens fugtige mørke.

Undersøgelser af den sorte substans i andre lignede fund har vist at den foretrukne gærede drik har været en blanding af øl og frugtvin, bestående af byg tilsat tranebær, tyttebær og porse. Hvor høj alkoholprocenten har været bestemmes af de anvendte mængder af råvarer. Ved tilsætning af honning kunne alkoholprocenten øges.

Mange gravfund vidner om, at man i jernalderen har kunnet lide denne drik. På den kendte gravplads ved Himlingøje på Sjælland er flere rige grave udstyret med romersk importerede glas og metalbeholdere af samme type som her. Til drikkeudstyret har der også kunnet høre et sæt med øse og si af metal, så frugtmassen kunne skilles fra drikken. En øse med si er tidligere fundet i Nordjylland.

Ved udgravningen til en portstolpe fandt man i 1882 på samme lokalitet, hvor den vendsysselske kvinde er gravlagt en træspand, et glasbæger og bunden af en metalspand af samme type, som kvinden fik med i graven.

Messingspanden kaldes en Hemmoorspand efter en stor tysk gravplads ved Hemmoor i Tyskland, hvor ca. 18 af disse spande var brugt som urner. Hemmoorspande er fremstillet på bronzeværksteder i området vest for Köln. I Gallien. Det nuværende Frankrig. De blev brugt i Rhinlandet og eksporteret til især Skandinavien og Tyskland.

Man forestiller sig at hemmoorspande er støbt i en lerform som er fremstillet ved først at lave en voksmodel over en lerkerne og herefter dække "voksspanden" med en kappe af ler. Voksen brændes væk og flydende metal kan hældes i formen, hvor det afbrændte voks har efterladt et hulrum. Efter støbningen forestiller man sig, at spanden er opspændt på en drejebænk og efterbehandlet både ind- og udvendigt. Godstykkelsen har kunnet gøres mindre, grater og andre uregelmæssigheder fra støbningen har kunnet fjernes. Et omløbende ornamentbånd af parallelle ringfurer ved spandens rand og under foden er også fremstillet på drejebænken. Det ses, at man med fil har afrundet og profileret kanterne på hankeattacherne med små indhak. På spandens mundingsrand ses ligeledes partier med nedfilede indhak. Denne form for dekoration er kun set på spanden fra Vendsyssel. Som ny har hemmoorspanden haft en mørk gyldengul farve og ikke bleggul eller lysegul som nutidens messing, der ikke indeholder tin.

I Oktober 1997 kom hemmoorspanden til konserveringsværkstedet i en stor klump jord. Efter udgravning fra jordpræparatet viste det sig, at spanden var meget ødelagt og det tynde gods kraftigt nedbrudt. Hemmoorspanden bestod af 3 større stykker, mens resten lå i fragmenter under 1-3 cm. Under udgravning blev alle stykker tegnet ind, hvor de var fundet og på denne måde var det muligt at sammenlime det meste af spanden. Manglende partier og svært nedbrudte områder blev forstærket med tyndt glasvæv og indfarvet voks. Spanden kan i dag ikke bære sin egen vægt. Der er derfor lavet en støttemontering, så hemmoorspanden kan udstilles retvendt.

Det klokkeformede glasbæger af transparent grønt glas, som også fulgte med kvinden i graven, har som eneste dekoration en enkel påsat glasliste omkring bugen. Bægeret står på en ringfod. Under bægerets bund ses en brun rustplamag efter anfangejernet fra fremstillingen af glasset.

Glasset er også produceret i den nordlige romerske provins Gallien. Det er transporteret til Nordjylland og begravet i næsten 2 årtusinder .

Ved utroligt heldige omstændigheder er glasset stadig intakt og uden den mindste sløring og uden en eneste ridse.

Lone Billeschou Juhl

Konserveringen af fundet er bekostet af RAS.(Rigsantikvarens arkæologiske sekretariat.)
Fundlokaliteten kan ikke oplyses, da Vendsyssel Historiske Museum stadig undersøger stedet.

Kildehenvisning

Willers, Heinrich : Die Römischen Bronzeimer von Hemmoor. Hannover 1901

Gram, Bille : Mikroskopiske undersøgelser. Juellingefundet. Nordiske fortidsminder.
II. bind. I. hefte. Det kongelige Nordiske Oldskriftselskab Kbh. 1911.